บทที่ 5
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาการพัฒนาเครื่องจักสานเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำการวิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีการผลิตในปัจจุบัน ทำการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายที่ใช้ในการตกแต่งบนเครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ ศึกษาลักษณะลวดลายบนเครื่องจักสานเพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนางานออกแบบลวดลายสำหรับงานจักสาน ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบลวดลาย และทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายบนเครื่องจักสานนำมาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสาน อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพผลิตภัณฑ์หัตถกรรมเครื่องจักสาน จากการศึกษา ออกแบบลวดลาย พัฒนาผลิตภัณฑ์ ทำการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภค และทำการฝึกอบรมให้กับชุมชนแล้วมีผลสรุปและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย การพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. วิเคราะห์รูปแบบผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในปัจจุบัน
2. ศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายบนเครื่องจักสานประเภทต่าง ๆ
3. ศึกษาลักษณะลวดลายบนเครื่องจักสาน
4. เสนอแนะแนวทางการพัฒนางานออกแบบลวดลายสำหรับงานจักสาน
5. ศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายบนเครื่องจักสาน

วิจัยการพัฒนาผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานเพื่อการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทำการศึกษาข้อมูลจากการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีการผลิตในภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย รวม 6 ภาค ดังนี้

1. ภาคกลาง ประกอบด้วย 21 จังหวัด เลือก 2 จังหวัด คือ จังหวัดอ่างทอง และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. ภาคเหนือ ประกอบด้วย 9 จังหวัด เลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่

3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 20 จังหวัด เลือก 2 จังหวัด คือ จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดอุบลราชธานี

4. ภาคตะวันออก ประกอบด้วย 7 จังหวัด เลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดตราด เนื่องจากในเขตภาคตะวันออกมีการผลิตจักสานที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน จึงทำการศึกษาเครื่องจักสานของจังหวัดจันทบุรี และเครื่องจักสานในจังหวัดชลบุรี

5. ภาคตะวันตก ประกอบด้วย 5 จังหวัด เลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดราชบุรี

6. ภาคใต้ ประกอบด้วย 14 จังหวัด เลือก 1 จังหวัด คือ จังหวัดพัทลุง

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันมีการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานทั้งชุมชนเมืองและชนบทในทุกภูมิภาคของประเทศไทย มีความแตกต่างกันในด้านวัสดุที่นำมาใช้ในการผลิต ในชุมชนเมืองนิยมใช้วัสดุสังเคราะห์มากกว่าในชุมชนชนบท ชุมชนชนบทมีการใช้วัสดุสังเคราะห์ผสมในโครงสร้างเครื่องจักสาน การศึกษาด้านการจัดจำหน่าย พบว่ามีตัวเลขการส่งออกเครื่องจักสานในกลุ่มเครื่องเรือนมากที่สุด เครื่องจักสานที่เป็นเครื่องใช้พบว่ามีการส่งออกในลักษณะเครื่องประดับตกแต่ง ตะกร้า กระเป๋าถือสุภาพสตรี อุปกรณ์ประกอบตกแต่งในสำนักงาน ไม่พบว่ามีการส่งออกเครื่องจักสานที่เป็นอุปกรณ์ประกอบการดำรงชีพ พบว่าเป็นการผลิตเพื่อใช้ในชุมชนมากกว่า

2. ผลการศึกษาลักษณะลวดลายบนเครื่องจักสาน

การศึกษาด้านการออกแบบลวดลายพบว่า ลวดลายที่ใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องจักสานเป็นไปตามประโยชน์ใช้สอยและวัตถุประสงค์ของการผลิตเครื่องจักสานลวดลายที่พบส่วนใหญ่เป็นลวดลายที่มีมาตั้งแต่อดีตการพัฒนาลวดลายในปัจจุบันเป็นการผสมผสานลวดลายที่มีอยู่เดิมให้มีความซับซ้อนขึ้นโดยการสร้างงานจักสานแบบทับซ้อนจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านพบว่าการทับซ้อนลายมีการทำมานานแล้วแต่เนื่องจากมีความยุ่งยากในการขึ้นโครงและประกอบจึงทำให้ไม่เป็นที่นิยมสร้างลายแบบทับซ้อน ปัจจุบันจึงพบการสร้างลวดลายพื้นฐานและเปลี่ยนเป็นการย้อมสีวัสดุให้มีความแตกต่างนำมาประกอบเป็นลวดลาย

1. ลวดลายพื้นฐาน แบ่งออกเป็น 6 ลาย คือ
   - 1.1 ลายขัด
   - 1.2 ลายสอง
   - 1.3 ลายสาม
   - 1.4 ลายตาหลิ่ว
   - 1.5 ลายขอ
   - 1.6 ลายบองหยอง

2. ลวดลายพัฒนา แบ่งออกเป็น 5 ลาย คือ
   - 2.1 ลายบ้า
   - 2.2 ลายดีด้าน
   - 2.3 ลายเฉลาเกล็ดเต่า

2.4 ลายดอกขิง

2.5 ลายดีหล่ม

3. ลวดลายประดิษฐ์ เป็นลวดลายที่คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นเป็นลักษณะเฉพาะของช่างจักสานแต่ละคน แต่ละท้องถิ่นมีลักษณะแตกต่างกันตามลักษณะพื้นฐานทางวัฒนธรรม ขนบประเพณีการสร้างสรรค์ลวดลายประดิษฐ์สร้างจากลายพื้นฐานนำมาผสมผสานเกิดลวดลายใหม่ อาจได้จากการใช้วัสดุที่มีขนาด รูปร่างที่เป็นอิสระในการเลือกใช้มากขึ้น เช่นใช้วัสดุที่มีลักษณะเส้นของธรรมชาติจากกิ่งไม้หรือแขนงที่ผ่านการเลือกสันให้มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ประโยชน์ ลวดลายประดิษฐ์เป็นการใช้ลายขัดพื้นฐานข้ามหนึ่งยกหนึ่ง หรือข้ามสอง ยกหนึ่ง เพียงแต่แตกต่างจากลวดลายพื้นฐานเดิมที่การเลือกใช้วัสดุให้มีขนาด รูปร่าง หรือขัดแย้งกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นแบบง่าย ๆ มองดูแล้วทำให้รู้สึกผ่อนคลายเหมาะสมกับสภาวะสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบัน เน้นการตกแต่งแบบเรียบง่ายดูเบาสบายทำให้ผ่อนคลายลดความตึงเคลียดทางอารมณ์

3. การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายบนเครื่องจักสานต่าง ๆ

การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบลวดลายบนเครื่องจักสาน พบว่า ลวดลายบนเครื่องจักสานมีลักษณะลวดลายขัดสานที่ไม่แตกต่างกันแต่การนำมาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องใช้มีความแตกต่างกันตามอิทธิพลของวัฒนธรรม ขนบประเพณี

4. แนวคิดในการพัฒนางานออกแบบลวดลายสำหรับงานจักสาน

การออกแบบลวดลายสำหรับงานเครื่องจักสาน ผู้วิจัยได้ทำการเขียนแบบลวดลายงานจักสานและนำไปทำเป็นลวดลายต้นแบบด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป Adobe Illustrator CS5 ในการเขียนลวดลายอีเล็คทรอนิค

5. การศึกษาความพึงพอใจผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายบนเครื่องจักสานที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์

การศึกษาความพึงพอใจผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายบนเครื่องจักสานที่ผู้วิจัยสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยการเลือกรูปแบบลวดลายเครื่องจักสานที่ผู้สร้างสรรค์และจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ นำภาพรูปแบบและตัวอย่างผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภคพิจารณา สอบถามความชอบที่มีต่อรูปแบบผลิตภัณฑ์ปรากฏผลการศึกษาดังรายงานต่อไปนี้

การศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายจักสานที่สร้างขึ้น เพื่อใช้ในการศึกษาความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อลวดลายเครื่องจักสานพบว่า ผู้บริโภคที่มีการใช้เครื่องจักสานพึงพอใจต่อลวดลายเครื่องจักสานที่เกิดจากการวางลายแบบทับซ้อนมากที่สุด แต่เมื่อผู้บริโภคทำการเปรียบเทียบราคาผลิตภัณฑ์แล้วพบว่า มีความลังเลที่จะตอบว่าจะยอมซื้อในราคาที่ตั้งไว้เนื่องจากการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์สร้างขึ้นจากความประณีตและซับซ้อนชิ้นงานมีคุณค่าทางความงาม แต่ราคา

ผลิตภัณฑ์ก็จะสูงตามไปด้วยทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบเรียบง่าย ราคาพอควรมากกว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ประณีตสวยงามซับซ้อนแต่ราคาค่อนข้างสูง ผู้บริโภคบางส่วนซึ่งน้อยมากที่ยินดีเลือกผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่มีความซับซ้อน ประณีต โดยให้เหตุผลว่าเลือกในโอกาสพิเศษ หรือเลือกเพราะต้องการอนุรักษ์ให้ผู้ผลิตงานจักสานยังคงสร้างงานต่อไป

6. ข้อเสนอแนะ

ควรมีการจัดทำบันทึกข้อมูลลำดับลวดลายเครื่องจักสานเพื่อการอนุรักษ์ องค์ประกอบของลวดลายจักสานบางวิธีมีความซับซ้อนหากไม่อนุรักษ์ไว้เชื่อว่าในอนาคตลวดลายซับซ้อนจะหายไป

ควรมีการศึกษาติดตามการพัฒนาเศรษฐกิจของประกอบอาชีพผลิตผลิตภัณฑ์จักสานการพัฒนาแนวคิดและรายได้ที่ได้รับเพิ่มจากการพัฒนารูปแบบลวดลายจักสาน